

SAMENVATTING BELEIDSNOTA ARCHEOLOGIE GEMEENTE HAARLEM

Met de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) heeft de gemeente er vanaf 1 september 2007 een aantal nieuwe verplichtingen bij gekregen voor de zorg voor het archeologisch erfgoed. Deze wet is het resultaat van het Europese Verdrag van Valetta. Het verdrag regelt onder andere een geïntegreerd behoud van archeologische erfgoed, een duidelijke financiering van het onderzoek, de verzameling en verspreiding van wetenschappelijk onderzoek en bewustmaking van het publiek.

Doelstellingen archeologiebeleid Haarlem

Volgens de Wamz *moeten* gemeenten het eigen bodemarchief behouden. Gezien het rijke bodemarchief van Haarlem is het niet alleen noodzakelijk, maar ook zeer wenselijk hiervoor beleid te voeren.

De uitgangspunten voor gemeentelijke beslissingen zijn in de beleidsnota archeologie vastgelegd en uitgewerkt. Het archeologiebeleid vindt via de voorlopige Archeologische Beleidskaart Haarlem (ABH) zijn beslag in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Daarmee voldoet de gemeente aan de voorwaarden die de wetgeving stelt. Ook weten alle betrokkenen zo wanneer en waar zij rekening moeten houden met het archeologisch bodemarchief.

Voor het archeologiebeleid zijn de volgende doelen geformuleerd:

Doel 1: De gemeente Haarlem beschermt het bodemarchief door regelgeving in bestemmingsplannen en bij stedelijke planvorming. Behoud *in situ* (ter plaatse) staat daarbij voorop. Is dat niet mogelijk, dan worden de archeologische waarden door archeologisch veldonderzoek en uitwerking behouden. De initiatiefnemer van het project dat tot bodemverstoringe activiteiten leidt (de verstoorder), betaalt de kosten van het archeologisch onderzoek.

Doel 2: De gemeente Haarlem streeft, als behoud niet mogelijk is, naar kennisvergroting van het Haarlems bodemarchief. Dit is een belangrijk onderdeel van een goede archeologische monumentenzorg en is noodzakelijk om het beleid een kader te geven.

Doel 3: De gemeente Haarlem behartigt het publiek belang van het kwetsbare en waardevolle bodemarchief. Daarom krijgt publieksinformatie, -educatie en -participatie een belangrijke rol in het archeologiebeleid.

Randvoorwaarden

- Een van de belangrijkste randvoorwaarden om het archeologiebeleid uit te kunnen voeren is het noodzakelijk dat de personele bezetting, de huisvesting en het depot zoals in de huidige situatie (2009) blijven bestaan;
- De voorlopige Archeologische Beleidskaart Haarlem, de onderzoeksagenda en de regelingen met betrekking tot schadevergoeding moeten periodiek worden geëvalueerd.

Kosten en financiering gemeentelijk regelgeving archeologie

Op het gebied van de kosten verandert er ten opzichte van de bestaande situatie niet veel. De taakverbreding veroorzaakt echter wel nieuwe risico's. De voorstellen voor dekking van de mogelijke kosten van deze risico's worden periodiek geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Het gaat immers om een nieuwe situatie waarmee geen enkele gemeente nog ervaring heeft.

Het gemeentelijk budget voor archeologie is voor het jaar 2009 begroot op € 436.176,--. De taakverbreding zal een lichte verhoging van de apparaatkosten opleveren. Dit betreft vooral de extra werkzaamheden op het gebied van beleid en advies, toetsing, regie, communicatie en educatie.

Het gemeentelijk budget voor archeologie wordt gecontinueerd als in voorgaande jaren. Uit het Gemeentefonds ontvangt de gemeente inkomsten voor de toegenomen bestuurslasten ten gevolge van de implementatie van de nieuwe wetgeving. Hiermee wordt het grootste deel van de extra kosten gedekt.

Een belangrijk element van de archeologische wetgeving is de introductie van het veroorzakerprincipe. Initiatiefnemers van bodemversturende activiteiten zijn verplicht de kosten van het benodigde archeologische onderzoek voor hun rekening te nemen. De gemeente Haarlem valt als (mede)initiatiefnemer van bodemversturende projecten ook onder dit principe.

Kosten voor archeologisch onderzoek ten gevolge van bodemversturende projecten komen ten laste van het betreffende project. Zij worden opgenomen in de betreffende projectbegrotingen. De gemeente heeft door de grondexploitatiewet de mogelijkheid om de kosten voor noodzakelijk archeologisch (voor)onderzoek in nieuwe plangebieden door te berekenen in de verkoopprijs van de uit te geven grond.

Als de archeologische belangen op een goede manier worden meegenomen in het planproces zullen toevalsvondsten nauwelijks voorkomen. Als er een toevalsvondst wordt gedaan leidt dit niet automatisch tot kosten voor de gemeente. Slechts in uitzonderlijke gevallen zal het rijk of de gemeente besluiten de vondsten veilig te stellen. Dat gebeurt alleen wanneer deze van ongekende importantie zijn voor het gemeentelijk bodemarchief. De kosten van het archeologisch onderzoek komen ten laste van de algemene reserve van de gemeente Haarlem.

Op grond van de archeologische wetgeving kan het voorkomen dat de gemeente schadevergoeding moet betalen. Hierbij wordt vooral gedacht aan kosten in verband met opgravingen. De kosten van archeologische onderzoeken, vooral bij kleinere bouw- en ontwikkelingsprojecten, kunnen soms tot een zodanige stijging leiden dat dit niet meer in verhouding staat tot de bouw/projectkosten. Hierdoor kan de exploitatie in gevaar komen. Of iets schade of excessief is, is sterk afhankelijk van het (financiële) belang van de aanvrager, diens draagkracht en de mogelijkheden om naar een andere locatie om te zien.

Aanvragen tot schadevergoedingen voor het niet verlenen van bouwvergunningen zullen, volgens inschattingen van de gemeente, niet (of nauwelijks) worden toegekend. Het archeologiebeleid van de gemeente Haarlem is namelijk zo vormgegeven dat in principe elke vergunningaanvraag zal worden verleend, zonder of met het stellen van archeologische voorwaarden. Daarnaast zijn in het facet bestemmingsplan archeologie gesteld. De aanvrager kan zich alvorens een vergunning of vrijstelling aan te vragen hiervan op de hoogte stellen en hier actie op ondernemen.

Consequenties gemeentelijke regelgeving archeologie voor particulieren

Initiatiefnemer van een project met bodemversturende activiteiten kunnen op grond van het nieuwe archeologiebeleid bij vergunningverlening in aanraking komen met archeologische voorwaarden. Op basis van de voorlopige ABH en de aard van de activiteiten die worden geïnitieerd kan de gemeente de initiatiefnemer vragen om een archeologisch rapport te leveren. In dit rapport dient de archeologische waarde van het plangebied in voldoende mate te zijn vastgesteld. Dit betekent dat er een vorm van archeologisch (voor)onderzoek moet zijn uitgevoerd. Op basis van dit rapport kan de gemeente voorwaarden stellen ten aanzien van archeologie. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor de kosten van het onderzoek.

Het is niet mogelijk om een uitspraak te doen over de exacte financiële consequenties voor de particuliere initiatiefnemer. De kosten zullen per project variëren want ze zijn sterk afhankelijk van de grootte van het plangebied, de aard van de bodemversturende activiteiten en de hoeveelheid aangetroffen archeologische waarden. Door zich op tijd te verwittigen van de voorwaarden en deze op te nemen in de planning en begroting van het project zijn de kosten beheersbaar. Ook worden hierdoor vertragingen en onnodige kosten voorkomen.

Volgens schatting zullen er circa 145 aanvragen per jaar zijn waarbij men rekening moet houden met archeologie. In die gevallen moet er een archeologische rapportage, en dus een vorm van archeologisch onderzoek, zijn. Gemiddelde prijzen van een archeologisch onderzoek zijn:

- Archeologisch bureauonderzoek ± €500,- à €1.000,- ;
- Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen ± €2.000,- en € 4.000,- ;
- Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven ± €15.000,- en €30.000,- ;
- Kleine opgraving ± €50.000,- / grote opgraving oplopend tot €100.000,- of meer.

In de praktijk is altijd een bureauonderzoek nodig, vaak gecombineerd met een booronderzoek. Hoeveel daarvan zal leiden tot een proefsleuvenonderzoek en een opgraving kan bijna nooit vooraf worden ingeschat.

Als de opgravingskosten excessief zijn kan de initiatiefnemer een aanvraag tot vergoeding van de kosten indienen. Een regeling voor de vergoeding van archeologische onderzoekskosten geeft de wetgever niet, die moeten gemeenten zelf ontwikkelen. Omdat er nog geen jurisprudentie en ervaring is met deze nieuw te ontwikkelen regeling, stelt de gemeente een richtlijn vast voor een periode van 2 jaar. Hierna vindt een evaluatie plaats. De richtlijn houdt het volgende in:

- De initiatiefnemer, zijnde een natuurlijk persoon (ook wel particulier genoemd), met als voorwaarden dat deze natuurlijk persoon:
 - de gronden in eigendom heeft, indien er (nog) geen sprake is van daarop rustende bebouwing;
 - dan wel eigenaar is van de gronden en de daarop rustende bebouwing;
 - en deze bebouwing of op te richten bebouwing gebruikt dan wel gaat gebruiken als hoofdwoonverblijf.zal de kosten voor archeologisch vervolgonderzoek dienen te dragen tot een maximum van 10% van de totale projectkosten.
Daarboven kan deze initiatiefnemer een verzoek indienen bij het college van B&W tot vergoeding van de kosten. Per geval zal bekeken worden of de overige kosten voor rekening van de gemeente zullen komen.
- De initiatiefnemer, zijnde een natuurlijke persoon dien niet aan de bovengenoemde voorwaarden voldoet en rechtspersonen (bedrijven, stichtingen e.d.) dienen de kosten voor archeologisch onderzoek geheel te dragen, tenzij er zeer bijzondere omstandigheden zijn, dit ter beoordeling van het college van B&W.

Eventuele vergoedingen worden door B&W toegekend uit de algemene reserve van de gemeente Haarlem.